

3 Analýza českých autentických textů – handout 7

Karel Poláček – Bylo nás pět

A. Bylo nás pět (film 1994)

1. epizoda – Pěkné vysvědčení

Blíží se prázdniny a malý Petr Bajza má slíbeno, že když přinese pěkné vysvědčení a nic neprovede, vezme ho tatínek na motorce zn. Harley do Mýta na trh. Pět'a spořádaně odchází do houslí, pevně rozhodnut chovat se vzorně. Jenže potká své čtyři kamarády a za jedno odpoledne díky tvořivé dětské fantazii všechna dobrá předsevzetí vezmou zasvě....

<https://www.youtube.com/watch?v=nbC2FqsRuWE>

Ukázky:

1) min. 0–1:10

2) min. 14:40–27:45

3) min. 42:20–54:00

B. Karel Poláček: Bylo nás pět (1946)

Povídal jsem, že Bejval Antonín **jest** velký vynálezce, největší vynálezce ze všech, a je to taky **prauđa**. Tuhle mně **pravil**, že zase něco vynalezl, ale že mně to nemůže prozradit, leda když se zadušuju, že to nikomu neřeknu. **Tudíž** jsem pravil: „Namoutěkutě!“ a třikrát jsem si odplivl. Tak Bejval Antonín pravil: „Pamatuj si, žeš přísahal,“ a pak řekl, že vynalezl hru, která se nazývá „Palič ceciliánského města Mostravy“. Hra spočívá v tom, že se na poli postaví **dědina**, která se podpálí, a obyvatelstvo bude hasit. Mně se to velmi líbilo a pravil jsem, že by se to mělo říct taky Édovi Kemlinkovi, ten jistě dovede dělat obyvatele. Bejval povídal, že jo, a já jsem řekl, že Zilvar z **chudobince** taky může dělat obyvatele. Bejval souhlasil. Ale já jsem **mínil**, že Jirsákovi se to nesmí říct, protože každou hru zkazí. „To se vr!“ **vece** Bejval Antonín. Potom řekl, že by k tomu potřeboval krabice, z nichž by se ty domy vystavěly. Jestli bych ty krabice mohl opatřit. Odpověděl jsem: „To **bysem** mohl.“ Pravil jsem, že je **odcizím** strýčkovi, k němuž **se** nepozorovaně **vloudím**. „To by bylo prima,“ **vece** Bejval Antonín. My totiž máme strýčka a ten se nazývá Alois Vařeka. Má na náměstí dům a vede obchod sukrem a látkami, prodává límce, košile, jakož i **krabátle**. Strejda je lakomý, teta Vařeková je taky lakomá. Ona se nazývá Emílie. Nikomu nic nedají. My s nimi nemluvíme.

(...)

K odcizení krabic jsem si vybral chvíli k **polednímu**, když jsou po obědě. V ten čas tetinka Emílie nadává v kuchyni služce a služka odmlouvá, učedník pak jde s jinými učni hrát karty na kláda u novostavby. Strejda Vařeka pak si lehne v krámě na pult, dá si štůček sukna pod hlavu, jiným kusem látky se přikryje, **načež** praví: „Á jo, stojí to všechno za hovor, kdyby někdo přišel, tak mne zbud'te,“ ale v tu dobu nepřichází žádný zákazník. Potom báječně chrápe a o ničem neví. Tak jsem se vplížil do **kvelbu**, opatrně **se rozhlížeje** na všechny strany, zda neuslyším podezřelý **šramot**. Jsem v tom krámě dobře obeznámen a vím, kde co je. Tak jsem vlezl pod pult, kde jsou krabice s košilemi a jiné zboží, vyházel jsem to všechno na podlahu a popadl jsem **škatule** a již jsem byl venku. Tam na mne čekal Bejval Antonín, aby mně pomohl, **pročež** uchopil část kořisti a utíkali jsme, abysme byli pryč, **neb** strejda, kdyby to věděl, tak by dělal jako blázen, že má takovou škodu, a já bych pak doma neobstál. Pak jsme šli do polí, s námi šel Éda Kemlink a s námi chtěl jít také Čeněk Jirsák, ale nikdo se ho neprosil. Tak on dělal, jako že s námi nejde, ale já dobře viděl, že nejde sám, ale jde s námi. Když jsme byli v polích, tak jsme z těch krabic postavili **dědinu**, já jsem napsal na jeden **barák** Škola, na druhý Obecní úřad, na třetí Koloniál a na ostatní nic. Čeněk Jirsák pořád **očumoval** a pak pravil, že na jednu škatuli by se mělo napsat Kostel, ale já jsem pravil: „S tebou se nikdo nebaví,“ on odpověděl: „S tebou se taky nikdo nebaví,“ já jsem pravil: „To jsem řekl já a ty si vymysli něco nového.“ On pak mlčel a já jsem byl rád, že jsem ho převezl. Načež jsem napsal na jednu krabici Hostinec U havrana a před tou krabicí jsme si sedli na bobek, jako že sedíme v hospodě a **mluvíme řeči**.

(...)

Pak jsme mluvili řeči, jenom aby si dítky nehrály se sirkami, což by bylo neštěstí, neb vítr vane do vesnice. Vtom Zilvar zapálil jeden barák, obyvatelé křičeli: „Hoří!“ Já byl hasič a troubil jsem „túlálá!“ a Kemlink bubnoval a pravil: „Na vědomost se dává, že vypukl požár.“ Obyvatelé bědovali a vynášeli nábytek i dobytek a pohořelí bědovali: „Jsme my to ale chudáci!“ Když požár nejvíce zuřil, tak Bejval Antonín pravil: „Lidičky, zachovejte rozvahu, neb takovou **pohromu** nepamatují ani nejstarší pamětníci.“ Čeněk Jirsák stál opodál a šklebil se, ale jenom trošku, a pravil, to není žádný **opravdivý** požár, když se nezvoní na poplach. Když u nás hořel hraběcí špýchar, tak se zvonilo na všechny zvony a někteří vybíhali ven v podvlíkačkách, jak byli, protože to bylo v noci. Bejval to uznal, já jsem to taky uznal, všichni to uznali a Bejval pravil: „Tak zvoň na poplach!“ A Čeněk Jirsák zvonil, a tak si s námi hrál, ačkoli nikdo nechtěl, aby si s námi hrál. Veškerá dědina **lehla popelem** a Éda Kemlink si propálil kalhoty a **brečel**, že takhle nemůže domů. Bejval pravil: „Kdo ti za to může, mělš dávat pozor.“ Éda pravil: „Vy jste mne naváděli a já to na vás řeknu.“ Když jsme šli domů, tak Bejval pravil, že s Édou není žádná hra, a já jsem taky pravil, že s Édou není žádná hra.

Úkoly:

1. Zkuste (bez slovníku) odhadnout význam **žlutě označených slov**.
2. **Zeleně označená slova** charakterizují styl knihy *Bylo nás pět*. Čím? Pokuste se tato slova zhodnotit z hlediska stylového zařazení (knižní – hovorová – nespisovná).

Opakovací cvičení

B. Karel Poláček: *Bylo nás pět* (1946)

tudíž – takže, proto

pravit – říct

odcizit – ukrást

neboť – protože

barák – dům

pohroma – neštěstí

lehnout popelem – shořet

brečet – plakat

Napište krátké shrnutí (100 – 150 slov) epizody *Pěkné vysvědčení*. Připomenout děj si můžete zde: <https://www.youtube.com/watch?v=nbC2FqsRuWE>

- nabídka otce: odměna za dobré chování a vysvědčení
- nápad chlapců zahrát si hru „Palič ceciliánského města Mostravy“
- krádež krabic ve strýcově obchodě
- stavba vesnice z krabic a požár
- reakce Petrova otce